

TÜ RAAMATUKOGU SEDELKATALOOGIDE JÄRJESTUSREEGLID

Preisi reeglite alusel

AUTORI PUHUL järjestussõna valik

1. **Autori nimi** on kirjes nimetavas käändes autori emakeelses kirjaviisis (*Ovidius*). Erandina on kreeka autorid ladina keeles (*Homerus*, mitte *Homeros*). Võimalikud on siiski ka kreeka algupärase nimevormi eestikeelsed vasted (*Platon*).

2. **Autori kui järjestussõna** kohta kehtivad järgmised reeglid:

- Nime ees leiduv **eessõna** on jäetud igal juhul arvestamata.
  - a) rootsi nimedes de, da (*De Geer*)
  - b) hollandi nimedes van, van den, van der, de, den, der (*van Bemmelen, van der Velde, de Fries*)
  - c) saksa nimedes von, von der, von dem, von den jt (*von Schiller, von der Hagen*)
  - d) prantsuse nimedes de, d' (*de La Fontaine, D'Estournelle*)
  - e) itaalia nimedes de, di, d' (*de Gubernatis*)
  - f) hispaania nimedes de (*de Grimaldo*)
- Romaani keeltes kuulub **artikkel** nime juurde.
  - a) prantsuse nimedes le, la, l', du, des (*Le Sage, L'Estoile, Du Camp, Des Cartes*)
  - b) itaalia nimedes la, del, della, de, degli, delle, dala, dai, dali, dall (*La Marmora, Della Torre*)
  - c) hispaania nimedes la, los, las, del (*Las Cases*)
  - d) portugali nimedes do, da, dos, das, sao (*Da Sylva, Do Couto, Das Chagas*)
- Kui **eessõna on liidetud artikliga** (ten, zur, zum, am, du, des, de, da jt), siis kuulub see järjestussõnaks oleva nime juurde.
  - a) hollandi nimedes ten, ter, ther, vander, van't, ver (*Ten Kate, Ter Gouw, Vander Hagen*)
  - b) saksa nimedes an, auf, aus'm, im, vom, zum, zur (*Aus'm Weerth, Vom Hagen, Zum Berge*)
- Kui **eessõna ja artikkel on nimega kokku** kirjutatud, siis loetakse neid järjestussõna juurde kuuluvaks. (*Delacroix, Decandelle, Vanderbilt*)
- **Saint, San, Santo, iiri O', Mac, Mc, M, normanni Fitz** loetakse nime juurde kuuluvaks. (*O'Connor, Mac Carthy, Fitz Maurice, Saint Simon*)

3. **Eesnimi** on kirjutatud järjestussõnas täielikul kujul.

4. **Rooma nimedes** on järjestussõnaks enamkasutatav nimi. (*P. Vergilius Maro, M. Tullius Cicero*)

5. **Tiitellehel esinev autori nimevorm**, mis erineb harilikult kasutatavast nimevormist, on järjestussõnaks. Harilikult kasutatavale nimevormile on tehtud sel juhul viitesedel. (*Coerber - Körber v. Coerber ; Schmid – Schmidt v. Schmid*)

Kataloogi redigeeritud osas on vastupidi, st *Coerber* (tiitellehel) v. *Körber*. Kataloogis esineb ka

juhtumeid, kus sedelid mõlemate nimevormidega on kokku liidetud.

6. **Sidekriipsuga kaksiknimedel** on järjestussõnaks nime esimene pool. (*Schulze-Delisch*)
Iseseivatest osadest koosnevate kaksiknimede puhul on rootsi, inglise, ameerika, hollandi, norra, taani ja ungari nimedes võetud järjestussõnaks viimane nimi. (*John Stuart Mill*)
7. **Naisautorite kaksiknimede** puhul on järjestussõnaks nime esimene pool, harilikult neiupõlvenimi. (*Kurs-Olesk*)
8. **Bütsantsi ja keskaja** nimedel on järjestussõnaks eesnimi selle kõige harilikumal kujul. Kui aga perekonnanimi on tuntud, on sellele tehtud viitesedel. (*Johannes Chrysostomus v. Johannes ; Dante Alighieri v. Dante*)
9. **Valitsevate suguvõsade liikmed, paavstid, katoliku vaimulikud** on järjestatud eesnime või ametisse astumisel võetud nime järgi, need on eestikeelses vormis. Tunduvalt lahkuminevatele nimekujudele on tehtud viitesedel. (*Ludvig XIV, prantsuse kuningas Louis XIV v. Ludvig XIV*)
10. Kui **paavstid** on kirjanikena endise nime all rohkem tuntud, on järjestussõnaks endine perekonnanimi ning hilisemale nimele on tehtud viide. (*Aeneas Sylvius - Pius II v. Aeneas Sylvius*)
11. **Renessansiajastu** isikute nimedes on eelistatud ladina ja kreeka vorme. (*Philipp Melanchthon, mitte Schwarzerde*)
12. Kui autor on oma **nime muutnud** või uue nime saanud, näiteks aadliseisusesse ülendamisel, on järjestussõnaks viimane nimi, eelmisele nimele on tehtud viitesedel. (*Saareste, A. - Saarbek, A. v. Saareste, A.*)
13. Kui **endine nimi** on siiski rohkem tuntud, saab järjestussõnaks see. (*Bacon, Francis - Baron von Vorulam v. Bacon, Francis*)
14. Kui **tiitellehel autor puudub**, aga kataloogijal on õnnestunud see kindlaks teha (tavaliselt teose eessõnast), siis on järjestussõnaks autori nimi, pealkirjale on aga tehtud viitesedel.
15. **Kahe või kolme autori puhul** on järjestussõnaks esimene autor, teistele on tehtud viitesedel.
Rohkem kui kolme autori puhul on järjestussõnaks esimene autor, pealkirjale on tehtud viitesedel.
16. **Pseudonüümi** all avaldatud teose puhul on järjestussõnaks autori pärisnimi, pseudonüümile on tehtud viitesedel märkusega: ps. (*Eisen, M.J. - Nooli, A. ps. v. Eisen, M.J.*)
Kui **autor on rohkem tuntud pseudonüümi järgi**, siis jääb see järjestussõnaks, sel juhul on autori õigele nimele tehtud viitesedel. (*Aho, Juhani, ps. – Brofeldt v. Aho, Juhani*)
Kui **õige nimi on jäänud välja selgitamata**, siis on järjestussõnaks pseudonüüm. (*Jacob le bibliophile, ps.*)
17. Nimetusi nagu *von einem Laien, by the author of jms* - **ei loeta pseudonüümiks**, sel juhul järjestatakse pealkirja järgi. (*Aus den Russischen Ostsee-Provinzen. Von einem Deutschen. Erlangen, 1891*)
18. Kui autor on kasutanud ainult **nime algustähti** ja täielikku nime ei ole õnnestunud kindlaks

määrata, siis järjestatakse pealkirja järgi.

(*Staatsraison u. Recht. Die konfessionellen Wirren in Livland von K. v. D.*)

19. Ühe autori teosed on järjestatud järgmiselt:

1. Kogutud teosed
2. Valitud teosed (proosa, lüürika, jne)
3. Fragmentide kogud üksikutest teostest
4. Üksikteosed – tähestikuliselt
  - a) polüglotid
  - b) algkeelsed (originaalid)
  - c) tõlked keelte järgi tähestikuliselt (keelte eestikeelsete nimetuste järgi)
  - d) üksikud väljaanded kronoloogiliselt
5. Teiste autoritega koos avaldatud teosed
6. Autori isikut käsitlevad teosed
7. Viitesedelid

PEALKIRJA PUHUL järjestussõna valik

1. Autorita teosel on järjestussõnaks **esimene nimisõna nimetavas käändes**, millel puudub määrsõna või täiendi funktsioon. (*Die livländische Geschichtsliteratur*)
2. **Lausetiitlis (lausekujulises pealkirjas)** on järjestussõnaks siiski **esimene sõna lauses**. (*Wer hat Recht?*)
3. Kui **arvsõna** on esimeseks nimisõna täiendiks, on see järjestussõnaks ja kirjutatakse tähtedega. (*3 jutlust - Kolm jutlust*)
4. Kui anonüümsete (ilma autorita, väljaandjata) teoste **pealkirjas esineb isikunimi**, on see järjestussõnaks ja paigutatatakse ümarsulgudesse. (*Notice sur les titres scientifiques du prince Roland Bonaparte, järjestussõna: (Bonaparte, Roland)*)
5. Kui ilma isikunimeta, anonüümse teose pealkirjas esineb **geograafiline nimi**, on selle eestikeelne nimetav kääne järjestussõnaks. (*Altertümer von Pergamon*)
(Alati pole sellest reeglist kinni peetud ja esimeseks järjestussõnaks on mõnikord ikkagi esimene pealkirjas esinev nimisõna)
6. **Ametlikud publikatsioonid**, s.o asutuste, seltside, ühingute väljaanded on järjestatud asutuse, seltsi või ühingu nime järgi (kollektiivautor). Seltsi või asutuse asukoht on saanud viitesedeli, vajaduse korral on tehtud viitesedel ka pealkirjale. (*Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetused - Ülikool (järjestussõna), Tartu, Toimetused (viitesedel)*)
Allasutuse nimi on võetud järjestussõnaks, muudele tehtud viitesedelid. (*Kataloogimisjuhised (viitesedel) välja antud Haridusministeeriumi (viitesedel) Kooliosakonna*)

(järjestussõna) poolt)

7. **Sidekriipsuga** sõnade puhul on järjestussõnaks esimene sõna. (*Real-Encyclopädie*)
8. **Teise ja kolmanda järjestussõna valikul** pole arvestatud artikleid ega eessõnu, kusjuures teiseks järjestussõnaks on omadussõnaline täiend ja kolmandaks järjestussõnaks nimisõnaline täiend. (*Sitzungsberichte der Sächsischen Akademie der Wissenschaften*. Esimeseks järjestussõnaks - *Akademie*, teiseks järjestussõnaks - *Sächsische*, kolmandaks järjestussõnaks – *Wissenschaften* ; viitesedel - *Sitzungsberichte*). Selle reegli tõlgendamisel esineb kõige rohkem ebaühtlust.

VÄLJAANDJA JA KOOSTAJA PUHUL järjestussõna valik

1. Kui kirjes on näidatud **koguteoste, seeriade ja ajakirjade** väljaandja või toimetaja, siis järjestuse aluseks on pealkiri ja väljaandjale/toimetajale on tehtud viitesedel. (*Anecdota* (järjestussõna) *graeca*, ed. Bekker (viitesedel))
2. **Elulookirjelduste ja personaalteoste** (aadressid, õnnesoovid jm) **väljaandja** on järjestussõnaks. Isikule, kelle auks või mälestuseks teos on koostatud, on tehtud viitesedel. (*Dem Andenken Karl Ernst v. Baer's hrsg. v. Lingen*) ; Lingen (järjestussõna), Baer, Karl Ernst von (viitesedel)
Ühele **isikule pühendatud koguteos**, millel on mitu autorit, on järjestatud selle isiku nime all, pealkirjale on aga tehtud viitesedel. (*Album M.J. Eiseni 70.a. sünnipäevaks. Tartu, 1927*) ; Eisen, M.J. (järjestussõna), *Album* (viitesedel)
3. **Tõlked** on järjestatud teose autori nime järgi. (*Dichtungen v. Puschkin* (järjestussõna) u. *Lermontov in deutschen Übertragung v. Ands. Ascharin*)
4. Kui tõlkel on iseseisev väärtus ja see ümbertöötatuna vabalt tõlgitud, on järjestussõnaks **ümbertöötaja nimi**. (*Marot . Cinquante psaumes de David*)
5. **Kommenteeritud teosed ja seaduste kogud** on järjestatud väljaandja järgi, pealkirjale on tehtud viitesedel.
6. **Lugemikud ja antoloogiad, muinasjuttude, vanasõnade, rahvalaulude kogumikud** on järjestatud väljaandja või tõlkija järgi.
Lugemikud ja antoloogiad ühe kirjaniku teostest on järjestatud autori järgi, toimetajale on tehtud viitesedel. (*Kristjan Jaak Peterson. Laulud, päevaraamat ja kirjad. Redig. A. Paltser*) *Peterson. K.J.* (järjestussõna), *Paltser, A.* (viitesedel)
7. **Teose jätkaja nimi** on järjestussõnaks, teose algautorile on sel juhul tehtud viitesedel.
Kui mingi teose juurde kuuluvatel eraldi lisadel ja registritel on peateose autorist erinev koostaja, siis järjestussõnaks on peateose autori nimi, lisade/registrite koostajale on tehtud viitesedel.
8. Muusikaliste teoste **helilooja** on autoriks ja järjestussõnaks, teksti koostajale on tehtud viitesedel.
9. Kirjavahetuse puhul on **autoriks** ja järjestussõnaks **kirja saatja**, kirja saajale on tehtud viitesedel.
10. Kuni 1800. aastani ilmunud vanemate **dissertatsioonide praeses'i** nimi (hilisematel **dissertant**) on

järjestussõnaks.

11. **Hinnakirjad ja nimestikud** on järjestatud koostaja nime järgi.

SARNASTE e. SAMAKÕLALISTE JÄRJESTUSSÕNADE PUHUL

järjestussõna valik

1. **Samakõlalised**, kuid mitmet moodi kirjutatavad autorinimed on asetatud tähestikus **kokku** tavalisema vormi alla. (*Schultze v. Schulze ; Grüger v. Krüger*)

2. Pealkirjas esinev **üldnimi** on kataloogis asetatud samakõlalise nimega autorinime ette. Näiteks:

1. *Ernst und Frohsinn*

2. *Ernst, Otto. Ges. Schriften*

3. **Samakõlaliste pärisnimede järjekord** kataloogis on järgmine:

1. Geograafiline nimetus

2. Pseudonüüm

3. Isiku eesnimi

4. Pühakud

5. Paavstid

6. Riigivalitsejad maade järgi

7. Perekonnanimed:

a) ilma eesnimeta: *Meyer*

b) lühendatud eesnimega: *Meyer, A., Meyer, Ad.*

c) täieliku eesnimega: *Meyer, Adolf*

d) kaksiknimed: *Meyer-Lübke*

(Kui on kindlaks tehtud autori samasus, siis on eesnimedega ja initsiaalidega samanimelised autorid kataloogis kokku paigutatud)

4. Kui üldnimede puhul esineb **mitu samakõlalist järjestussõna**, näiteks: *Zeitschrift, journal* jne, siis on need järjestatud **teise** ja **kolmanda järjestussõna järgi**. Mitme sama kolmanda järjestussõna puhul on kirjed järjestatud kronoloogiliselt **ilmumisaasta järgi**, edasi aga tähestikuliselt **kirjastaja või trükkija järgi**.